

Verksamhetsplan för 2023

Inledning

Institutet för mänskliga rättigheter (härefter benämnt som institutet) inrättades den 1 januari 2022. Institutets uppgifter framgår av lagen (2021:642) om Institutet för mänskliga rättigheter (lagen om institutet). Institutet etablerades i syfte att inrätta en svensk institution som uppfyller FN:s principer för nationella institutioner för mänskliga rättigheter, de så kallade *Parisprinciperna*.

Institutet ska främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige, med utgångspunkt i grundlagarnas bestämmelser och Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

Institutet ska inom ramen för sitt uppdrag också fullgöra de uppgifter som en oberoende nationell mekanism har enligt artikel 33.2 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Enligt denna artikel ska de stater som anslutit sig till konventionen ha en oberoende mekanism för att främja, skydda och övervaka genomförandet av konventionen.

Institutets uppgifter är att följa, undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas i Sverige. Institutet ska lämna förslag till regeringen om de åtgärder som behövs för att säkerställa de mänskliga rättigheterna, ha kontakter med internationella organisationer och även i övrigt delta i internationellt samarbete. Institutet ska även främja utbildning, forskning, kompetensutveckling, information och ökad medvetenhet om de mänskliga rättigheterna.

Senast den 1 april varje år ska institutet lämna en rapport till regeringen om sin verksamhet och sina iakttagelser av utvecklingen inom området mänskliga rättigheter i Sverige under det närmast föregående kalenderåret.

Av lagen om institutet framgår vidare att institutet inom ramen för sina uppgifter självt bestämmer sin organisation och den närmare inriktningen av sitt arbete. Institutets oberoende är centralt för att kunna bidra till säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige. En viktig del i oberoendet är att institutets uppgifter finns reglerade i lag och kräver riksdagens godkännande för att ändras.

Institutets uppdrag är brett och ska, i enlighet med Parisprinciperna, vara brett. Givet de resurser som institutet har till sitt förfogande och utifrån att verksamheten fortfarande är under uppbyggnad kräver det breda uppdraget aktiva prioriteringar.

Ett viktigt fokus för verksamheten under 2022 var att börja rekrytera den kompetens som behövs för att utföra vårt uppdrag, att få administrativa strukturer och rutiner på plats och utveckla metoder och arbetssätt för att kunna nå de uppsatta målen. Under 2023 kommer institutet fortsatt behöva fokusera på dessa områden och dessutom utarbeta en långsiktig strategisk inriktning för att främja säkerställandet av mänskliga rättigheter i Sverige.

Under 2023 kommer institutet att följa situationen för mänskliga rättigheter brett inom ramen för vårt mandat. Sverige kommer under de närmaste åren att granskas av internationella granskningsorgan som är verksamma inom områden som rör ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, rättigheter för personer med funktionsnedsättning, rättigheter för urfolk och nationella minoriteter och förbudet mot rasdiskriminering. Fokus för kärnverksamheten kommer därför främst vara frågor som rör dessa områden. I denna verksamhetsplan, som beslutades av institutets styrelse den 9 februari 2023, beskrivs den närmare inriktningen av institutets arbete under 2023.

Ledning och styrning

Institutets oberoende är, som tidigare nämnts, centralt för att institutet på ett trovärdigt sätt ska kunna främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige. Oberoendet återspeglas på olika sätt i lagen om institutet, där det bland annat tydligt framgår att institutets uppdrag omfattar alla mänskliga rättigheter som ska gälla i Sverige och att det är institutet självt, inte regeringen, Riksdagen eller annan aktör, som bestämmer den närmare inriktningen för institutets organisation och verksamhet.

Institutet leds av en styrelse som bland annat fattar beslut om verksamhetsplan, budget, årsredovisning och den långsiktiga strategiska inriktningen för att främja säkerställandet av mänskliga rättigheter. Styrelsen nomineras av Rådet för mänskliga rättigheter, Sveriges advokatsamfund och universitet och högskolor, utses av regeringen och består av sju ledamöter samt institutets direktör. Intill dess att rådet inrättas är det dock civilsamhället, Sveriges advokatsamfund och högskolor samt universitet som stått för nomineringarna. Utifrån nomineringarna utses ledamöterna av regeringen. Direktören, som tillsätts av styrelsen, är myndighetschef och ansvarar för den löpande verksamheten i enlighet med styrelsens direktiv. Direktören ingår i styrelsen.

Att verka enligt Parisprinciperna

Institutet etablerades i syfte att inrätta en svensk institution som uppfyller FN:s principer om nationella institutioner för mänskliga rättigheter, de så kallade Parisprinciperna.

Parisprinciperna antogs 1993, som en bilaga till FN:s generalförsamlings resolution om Vienna Declaration and Programme of Action. Därefter har FN och andra internationella och europeiska organisationer, såväl som flera enskilda stater, fattat en lång rad beslut och gjort vägledande uttalanden som erkänner Parisprincipernas betydelse. Sammantaget betyder dessa beslut att stater som valt att inrätta nationella institutioner för mänskliga rättigheter bör ge dem de förutsättningar som krävs för att leva upp till Parisprinciperna. Det handlar bland annat om ett lagstadgat och oberoende uppdrag att främja och skydda de mänskliga rättigheterna, om befogenhet att kunna vända sig till alla aktörer som är berörda av en situation som institutionen undersöker, att kunna erhålla tillräckligt med anslag för att utföra uppdraget samt att ledningens och personalens sammansättning återspeglar mångfald. Att uppfyllandet av Parisprinciperna utgör en målsättning för det svenska institutet framgår av förarbetena till lagen (2021:642) om Institutet för mänskliga rättigheter, som i sin

tur föregicks av ett flertal rekommendationer från olika FN-organ och motsvarande åtaganden av den svenska regeringen. I förarbetena gör regeringen dessutom bedömningen att ett inrättande av en institution för mänskliga rättigheter i enlighet med Parisprinciperna är en förutsättning för ett systematiskt, strategiskt och långsiktigt arbete med mänskliga rättigheter i Sverige.¹

Mandatet att bedöma om det svenska institutet i realiteten uppfyller Parisprinciperna ligger dock inte hos den svenska lagstiftaren, utan hos det internationella samordningsorganet Global Alliance of National Human Rights Institutions, GANHRI. GANHRI:s bedömningar baseras på utfallet av ackrediteringsförfaranden för respektive institution, som initieras genom en ansökan och handhas av organets ackrediteringskommitté (Sub-committee on Accreditation, SCA).

Alternativen för GANHRI:s bedömningar är A-status eller B-status. A-status innebär att institutet i fråga anses uppfylla Parisprinciperna och därmed blir fullvärdig, röstande medlem i GANHRI. En B-status innebär att ett institut inte anses uppfylla Parisprinciperna fullt ut och inte heller erbjuds fullvärdigt medlemskap i GANHRI. I juli 2022 var 120 nationella institutioner medlemmar i GANHRI, varav 88 med A-status, däribland från Norge, Danmark och Finland.

Institutets styrelse beslutade under hösten 2022 att ett intensifierat förberedelsearbete skulle inledas för att vid lämplig tidpunkt kunna söka medlemskap i GANHRI och uppnå A-status.

Som ett första steg i detta förberedelsearbete ansökte och beviljades institutet medlemskap i det Europeiska nätverket för nationella institutioner för mänskliga rättigheter (European Network of National Human Rights Institutions, ENNHRI) hösten 2022. Av ansökan om medlemskap i ENNHRI framgår att institutet avser att formulera ett mål, genomföra en analys och anta en strategi i syfte att skapa goda förutsättningar inför ett framtida ackrediteringsförfarande.

Institutets direktör fattade därefter i slutet av 2022 ett beslut om att inrätta en intern tvärsektorieell arbetsgrupp med uppgiften att ta fram en A-status-strategi för institutet, då det inte kan tas för givet att institutet bedöms uppfylla Parisprinciperna på basis av nuvarande förutsättningar och meriter.

¹ Regeringens proposition 2020/21:143, Institutet för mänskliga rättigheter, s. 16 och 18–19.

Mål för MR-institutet

I början av 2022 beslutade styrelsen om ett övergripande mål, ett verksamhetsmål och fem delmål för verksamheten. Det första delmålet avser institutets interna processer medan övriga fyra delmål tar sin utgångspunkt i institutets uppgifter enligt lag det vill säga institutets kärnuppgifter. Dessa mål har inför 2023 reviderats något.

Under 2023 kommer institutet att se över målen för verksamheten, bland annat i relation till den långsiktiga strategiska inriktning för att främja säkerställandet av mänskliga rättigheter i Sverige som kommer att tas fram under 2023.

Övergripande mål

Institutet för mänskliga rättigheters verksamhet ska aktivt främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige, med utgångspunkt i grundlagarna och Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

Verksamhetsmål

Institutet ska verka enligt Parisprinciperna och vara en oberoende och ledande aktör i att främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige samt fullgöra de uppgifter som en oberoende nationell mekanism har enligt artikel 33.2 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Delmål

Ledning, styrning och administration

Institutet ska säkerställa effektiv och transparent styrning och ledning av verksamheten.

Analys och rapportering av situationen för mänskliga rättigheter i Sverige

Institutet ska följa situationen för mänskliga rättigheter i Sverige och genomföra oberoende och kvalitetssäkrade undersökningar och analyser av situationen i dialog med civilsamhället och andra aktörer.

Förslag och rekommendationer

Institutet ska lämna förslag och rekommendationer om hur mänskliga rättigheter kan säkerställas i Sverige till regeringen och sprida dessa till andra relevanta aktörer.

Främjande av mänskliga rättigheter

Institutet ska bidra till utveckling och spridning av kunskap om mänskliga rättigheter i samverkan med andra aktörer.

Internationellt samarbete

Institutet ska delta i internationellt samarbete för att främja säkerställandet av mänskliga rättigheter.

Utgångspunkter för en omvärldsanalys

Institutet för mänskliga rättigheter har, och ska ha, ett brett mandat. Utifrån de resurser som institutet förfogar över kommer det att krävas prioriteringar för att säkerställa relevans och effektivitet för att nå det övergripande målet om att aktivt främja säkerställandet av mänskliga rättigheter i Sverige, med utgångspunkt i grundlagarna och Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

Vidare krävs en öppenhet och transparens om hur prioriteringarna görs, inte minst gentemot våra verkliga uppdragsgivare nämligen dem vars rättigheter vi verkar för att stärka, för att leva upp till verksamhetsmålet om att institutet ska verka enligt Parisprinciperna och vara en oberoende och ledande aktör i att främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige samt fullgöra de uppgifter som en oberoende nationell mekanism har enligt artikel 33.2 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Mot den bakgrunden finns det behov av en långsiktig strategisk inriktning för att främja säkerställandet av mänskliga rättigheter i Sverige.

Under 2023 kommer institutet därför att utarbeta en långsiktig strategisk inriktning för att främja säkerställandet av mänskliga rättigheter i Sverige som i sin tur kommer att ligga till grund för årliga prioriteringar och fokusområden.

Den långsiktiga strategiska inriktningen kommer att baseras på en omvärldsanalys. I omvärldsanalysen kommer bland annat att beaktas de globala trender vi kan se när det gäller mänskliga rättigheter och hur dessa speglas i en svensk kontext. Vidare är de rekommendationer som Sverige får från olika granskningsorgan och den nationella och internationella rättsutvecklingen av betydelse. Den baslinjeundersökning som initerades av institutet under 2022 kommer också att utgöra en viktig del i omvärldsanalysen. En central del i omvärldsanalysen är förstås dialogen med civilsamhället och det framtida rådet för mänskliga rättigheter. Dessa olika utgångspunkter beskrivs övergripande i det följande.

Fyra globala MR-trender

Skyddet av de mänskliga rättigheterna i Sverige är relativt gott vid en internationell jämförelse. Samtidigt har utmaningarna i Sverige generellt sett inte i så hög grad beskrivits eller analyserats med utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna.

Institutet kommer i sina prioriteringar att förhålla sig, inte bara till situationen i Sverige, utan också till vår världs stora utmaningar och samhällstrender. Det understryker vår strävan att vara relevanta och ge rättigheterna mening i vardagen, och det tydliggör att världen hänger samman.

FN:s generalsekreterare riktade varnande ord i sitt inledningsanförande inför Generalförsamlingens 77:e session i september 2022: “Vi går mot en vinter av globalt missnöje. En levnadskostnadskris rasar. Tillit smulas sönder. Ojämligheter ökar explosionsartat. Vår planet står i brand. Människor drabbas, och de mest sårbara drabbas allra mest.” Under hösten 2022 identifierade institutet fyra globala övergripande samhällstrender, som tillsammans och var och en för sig har inverkan på våra liv och vår framtid:

1. Klimatet och behovet av en rättvis omställning
2. Demokrati på tillbakagång, hot mot rättsstaten och polarisering
3. Rasism, ökad social ojämlikhet och diskriminering
4. Snabb teknikutveckling och digitalisering

Dessa samhällstrender har tydliga människorättsdimensioner internationellt, nationellt, regionalt och lokalt och är en del av den omvärldsanalys som ska vara vägledande vid framtagandet av en långsiktig strategisk inriktning för att främja säkerställandet av mänskliga rättigheter i Sverige.

Baslinjeundersökning

Under hösten 2022 inledde institutet en baslinjeundersökning om allmänhetens syn på och upplevelser av mänskliga rättigheter i Sverige. Undersökningen består av en enkätundersökning som tagits fram med hjälp av en webbpanel. Bland annat ställdes frågor om allmänhetens kännedom och om hur de upplever tillgången till information om mänskliga rättigheter, vilka rättighetsområden allmänheten anser vara särskilt prioriterade samt hur allmänheten upplever att de mänskliga rättigheterna tillgodoses och kan utkrävas i Sverige. Under 2023 kommer institutet att komplettera enkätundersökningen med andra undersökningar samt exempelvis fokusgrupper och intervjuer. Resultaten kommer delvis att redovisas i den årsrapport som ska överlämnas till regeringen senast den 1 april 2023 men även presenteras i en särskild rapport under våren 2023 samt utgöra en viktig del i omvärldsanalysen som kommer att ligga till grund för institutets långsiktiga strategiska inriktning.

Dialog med rådet, civilsamhället och andra aktörer

Dialog med civilsamhället och andra aktörer är, som ovan nämnts, centralt för att institutet effektivt och med relevans ska kunna främja säkerställandet av mänskliga rättigheter i Sverige. Genom dialogerna tillförs institutet viktiga kunskaper och erfarenheter om situationen för mänskliga rättigheter i Sverige.

Inrättandet av institutets råd har under 2022 varit en prioriterad fråga och kommer fortsatt att vara det under 2023. Av förarbetena framgår att rådet ska vara ett permanent organ som ska benämnas Rådet för de mänskliga rättigheterna.² Förutom att nominera ledamöter till styrelsen ska organet ge råd och stöd genom att tillföra institutet kunskaper och erfarenheter från det civila samhället och andra aktörers arbete med mänskliga rättigheter. Utgångspunkten är att en så bred representativitet som möjligt bör garanteras (i enlighet med lagstiftningen) samtidigt som rådet effektivt behöver kunna uppfylla både sin lagstadgade roll som de övriga roller som definieras av institutet.

Styrelsen fattade i början av hösten 2022 beslut om att rådets ledamöter ska utses före sommaren 2023 och att rådet ska börja arbeta efter sommaren 2023. Innan dess behöver formerna för att utse rådet, rådets sammansättning, budget och arbetsformer utredas och fastställas. Vidare behöver rådets roll i relation till styrelsen och institutets direktör utredas samt vad som ska ingå i rådets rådgivande roll. Under 2022 har institutet samlat in synpunkter genom olika dialoger, men även genom att inhämta kunskap och erfarenheter från svenska myndigheter med angränsande uppdrag och från andra nationella institutioner för mänskliga rättigheter (NHRI:s). En viktig aspekt i utformningen av rådet är Parisprinciperna och hur själva utformningen kan komma att värderas av GANHRI:s ackrediteringskommitté (SCA).

Medan institutet byggs upp har det varit en av dess viktigaste uppgifter att inleda dialog med civilsammansorganisationer och andra aktörer inom olika rättighetsområden. Dessa dialoger har varit viktiga för att informera om institutets mandat och uppdrag, samt hur uppbyggnaden av organisationen fortskrider. Dialogerna har framför allt gett möjlighet att inhämta olika aktörers syn på angelägna människorättsfrågor och diskutera hur fortsatt samarbete kan se ut. Dialogerna med civilsamhället fortsätter under 2023 och under året kommer formerna för fortsatt dialog att utformas med beaktande av rådets roll och funktion.

² Regeringens proposition 2020/21:143, Institutet för mänskliga rättigheter.

Rekommendationer från internationella granskningsorgan

Som en följd av Sveriges medlemskap i FN och tillträde till flera av FN:s kärnkonventioner om mänskliga rättigheter blir den inhemska människorättssituationen och de svenska offentliga aktörernas arbete med mänskliga rättigheter regelbundet föremål för granskning och efterföljande rekommendationer från olika oberoende FN-kommittéer samt flera processer knutna till FN:s råd för mänskliga rättigheter, till exempel den allmänna ländergranskningen Universal Periodic Review, UPR. Vidare granskas Sverige i Europarådets organ, bl. a. Europadomstolen och kommittén för sociala rättigheter.

Antalet aktuella rekommendationer till den svenska regeringen från FN ligger för närvarande på exakt 600 stycken inom den senaste granskningscykeln. Det framgår av söktjänsten Universal Human Rights Index, som tillhandahålls av FN:s kontor för mänskliga rättigheter.

Bland dessa 600 rekommendationer handlar 203 om ökad jämlikhet och icke-diskriminering, 87 om förbättrad levnadsstandard, hälsa, utbildning och andra rättigheter som associeras med välfärdsstaten, 60 om förbättrad tillgång till rättsstatens institutioner och ökad rättssäkerhet samt 27 om opinionsfriheter, val och delaktighet. Omkring 235 rekommendationer rör personer som identifierar sig med olika nationella och etniska minoriteter i Sverige inklusive det samiska urfolket, 128 rör barn, 115 rör flyktingar, migranter, asylsökande och icke-medborgare, 66 rör personer med funktionsnedsättning, 60 rör kvinnor och flickor och 21 rör Hbtqi-personer.

Med andra ord finns det indikationer på att det förekommer kränkningar och brister i alla bärande samhällssektorer i Sverige när det gäller mänskliga rättigheter. Olika befolkningsgrupper drabbas olika hårt. Att rangordna sektorernas och befolkningsgruppernas problem sinsemellan kan dock ge en förhastad och felaktig tolkning av utfallet, då allvaret och omfattningen av problemet bakom respektive rekommendation bara kan bedömas efter en djupare analys.

Sådana analyser kommer också att vara en viktig del av den omvärldsanalys som kommer att vara vägledande för den långsiktiga strategiska inriktning för att främja säkerställandet av mänskliga rättigheter som kommer att tas fram under 2023.

Rättsutvecklingen

Rättsutvecklingen är också en betydelsefull del av institutets omvärldsanalys som kommer att vara vägledande vid framtagandet av en långsiktig strategisk inriktning för att främja säkerställandet av mänskliga rättigheter i Sverige. Institutet följer utvecklingen av nationell och internationell rättspraxis och vilken inverkan den har på säkerställandet av mänskliga rättigheter. Här kommer institutet att utveckla former för att följa denna utveckling på ett effektivt sätt och även sprida information om relevanta regeluttolkningar i form av t.ex. domar och beslut. Det kan handla om att bevaka Högsta domstolens och Högsta förvaltningsdomstolens praxis men även avgöranden i lägre domstolar liksom beslut från tillsynsmyndigheter. Internationellt kan det handla om Europadomstolens och EU-domstolens praxis men även hur rättsutvecklingen ser ut i andra länder. Det är även av vikt att följa hur den internationella rättutvecklingen återspeglas i den nationella rättsutvecklingen.

Institutet fungerar även som remissinstans i lagstiftningsärenden. På så sätt kan vi följa, påverka och bevaka lagstiftningsprocessen ur ett människorättsperspektiv.

Inriktning för verksamhetsåret 2023

Även om institutet inte har en långsiktig strategisk inriktning inför verksamhetsåret 2023 kommer prioriteringarna att präglas av de utgångspunkter som presenterats ovan, men också av vilka rättighetsområden som är aktuella för internationell granskning.

Prioriteringar måste även ske utifrån tillgängliga resurser. Eftersom institutet är under uppbyggnad har vi ännu inte full personalstyrka på plats, vilket förstås också kräver aktiva prioriteringar i verksamheten, liksom att resurser krävs för att utveckla verksamheten i takt med att den växer.

Nedan presenteras den närmare inriktningen av verksamheten under 2023.

Delmål 1, Ledning, styrning och administration

Det första delmålet innebär att institutet ska säkerställa en effektiv och transparent styrning och ledning av verksamheten för att institutet ska verka enligt Parisprinciperna och vara en oberoende och ledande aktör i att främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige samt fullgöra de uppgifter som en oberoende nationell mekanism har enligt artikel 33.2 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Sedan institutet inrättades 1 januari 2022 har en omfattande rekrytering av personal och utveckling av verksamheten skett. Under 2023 kommer ytterligare rekrytering och utveckling att ske. All utveckling av verksamheten inom delmålet ska göras i enlighet med Parisprinciperna. Detta är en grundläggande förutsättning för att de följande delmålen ska kunna uppnås på ett tillfredsställande sätt.

Institutet kommer under 2023 att särskilt fokusera på:

- framtagandet av en långsiktig strategisk inriktning för att aktivt främja säkerställandet av mänskliga rättigheter i Sverige
- förberedelsearbete för att vid lämplig tidpunkt kunna söka medlemskap i den globala alliansen av nationella institutioner för mänskliga rättigheter (GANHRI) och uppnå A-status
- inrättandet av Rådet för de mänskliga rättigheterna och utveckling av andra former för dialog med civilsamhället och andra aktörer
- fortsatt utveckla metoder och arbetssätt för att följa, undersöka och rapportera om situationen för mänskliga rättigheter i Sverige

- identifiera och fastställa hur institutets uppgifter som en oberoende nationell mekanism enligt artikel 33.2 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska fullgöras
- fortsatt rekrytering med målsättningen att uppnå en mångfald av kunskaper och erfarenheter bland institutets medarbetare
- utveckling av institutets organisation
- utveckling av webbplatsen
- utveckling av den grafiska profilen
- framtagande av en kommunikationsstrategi
- utveckling av intern styrning och kontroll
- inrättandet av nytt diarie- och ärendehanteringssystem och
- säkerställandet av ändamålsenliga och tillgängliga lokaler.

Delmål 2, Analys och rapportering av situationen för mänskliga rättigheter

Det andra delmålet innebär att institutet ska följa situationen för mänskliga rättigheter i Sverige och genomföra oberoende och kvalitetssäkrade undersökningar och analyser av situationen i dialog med civilsamhället och andra aktörer. Genom vår omvärldsbevakning följer vi situationen för mänskliga rättigheter brett. För att vara relevanta och kunna göra fördjupade undersökningar och analyser av situationen för mänskliga rättigheter i Sverige och fullgöra institutets uppgifter som en oberoende nationell mekanism, enligt artikel 33.2 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, behöver vi prioritera.

Institutets prioriteringar under 2023 präglas av dels utgångspunkterna för den kommande långsiktiga strategiska inriktningen, som nämnts ovan, dels vilka rättighetsområden som är aktuella för internationell granskning.

Under 2023 kommer förberedelser inför granskning av Sveriges åtaganden enligt FN-konventionerna som rör ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt rasdiskriminering vara i fokus. Även granskning inom Europarådet vad gäller rättigheter för urfolk och nationella minoriteter kommer att vara i fokus.

En utmaning inom dessa fyra rättighetsområden är avsaknaden av tillfredställande data för att mäta jämlikhet och ojämlikhet. För att institutet ska kunna fullgöra sitt uppdrag att följa, undersöka och rapportera om situationen för mänskliga rättigheter i Sverige och fullgöra institutets uppgifter som en oberoende nationell mekanism enligt artikel 33.2 i konventionen om rättigheter

för personer med funktionsnedsättning, är det av vikt att det finns tillgänglig information om hur rättigheterna tillgodoses för olika grupper. Ytterligare en utmaning inom de ovan nämnda rättighetsområdena är möjligheten att utkräva rättigheterna.

Institutet kommer därför under 2023 att särskilt fokusera på:

- ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
- rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- efterlevnaden av FN:s konvention om avskaffande av rasdiskriminering
- nationella minoriteter och urfolks rättigheter
- att främja utvecklingen av metoder och arbetssätt för framtagande av data för att mäta ojämlikhet
- kartläggning av enskildas möjligheter att utkräva sina mänskliga rättigheter inom olika områden.

För att säkerställa att institutet är relevant och aktuellt är det viktigt att även behålla en viss flexibilitet och hålla möjligheter öppna för institutet att fokusera på händelser i vår omvärld. Institutet kommer således under året även att vara reaktivt och kan komma att genomföra oberoende undersökningar av andra frågor och rättighetsområden. Frågor som varit aktuella under 2022 och som fortsatt kommer att vara aktuella under 2023 gäller bland annat demokrati och rättsstatens principer.

Delmål 3, Förslag och rekommendationer

Det tredje delmålet innebär att institutet ska lämna förslag och rekommendationer om hur mänskliga rättigheter kan säkerställas i Sverige till regeringen samt sprida dessa till andra relevanta aktörer.

Den årliga rapport som ska överlämnas till regeringen senast den 1 april varje år kommer att vara en viktig del av institutets rapportering om situationen för mänskliga rättigheter i Sverige och för att lämna förslag och rekommendationer till regeringen. I enlighet med Parisprinciperna är det av vikt att institutets årliga rapport, liksom övriga rapporter och yttranden, även kommer Riksdagen till del och diskuteras i Riksdagen. Det är också viktigt att de sprids till övriga intressenter och görs tillgängliga för den breda allmänheten.

Institutet kommer under 2023 att särskilt fokusera på:

- att sprida den årliga rapporten om situationen för mänskliga rättigheter i Sverige under 2022, övriga rapporter och yttranden till riksdagen och andra relevanta aktörer samt främja dialog med utgångspunkt i den årliga rapporten
- framtagandet av den årliga rapporten om situationen för mänskliga rättigheter i Sverige under 2023
- att aktivt följa rättsutvecklingen och bevaka att mänskliga rättigheter främjas och skyddas i lagstiftningsarbetet
- att bevaka att konsekvenser för de mänskliga rättigheterna analyseras i statens offentliga utredningar och efterföljande beredning av förslagen
- att vara en aktiv remissinstans genom att bevaka att mänskliga rättigheter beaktas i förslagen.

Delmål 4, Främjande av mänskliga rättigheter

Det fjärde delmålet innebär att institutet ska bidra till utveckling och spridning av kunskap om mänskliga rättigheter i samverkan med andra aktörer. Här ingår att institutet ska bidra till att utveckla och sprida metoder för ett rättighetsbaserat arbete i myndigheter, kommuner och regioner.

För att säkerställa att mänskliga rättigheter beaktas i beslut inom offentlig verksamhet och för att regering och riksdag ska kunna säkerställa att all lagstiftning är i överensstämmelse med mänskliga rättigheter är det av vikt att konsekvenserna av beslut och förslag analyseras i relation till de åtaganden Sverige har vad gäller mänskliga rättigheter. Institutet ser ett behov av att öka kunskapen om hur sådana konsekvensanalyser kan göras och kommer därför att främja utvecklingen av en vägledning om hur mänskliga rättigheter kan beaktas i utredningsväsendet.

Till det främjande uppdraget hör även att följa, främja och sprida forskning om mänskliga rättigheter. Den yttersta uppgiften inom delmålet är att öka kunskapen och medvetenheten om mänskliga rättigheter hos allmänheten.

Institutet kommer under 2023 att särskilt fokusera på:

- att bidra till att öka kunskapen om de mänskliga rättigheterna och hur de kan utkrävas bland allmänheten
- dialog med andra aktörer om samverkan för att sprida kunskap om mänskliga rättigheter och stärka kapaciteten för att arbeta rättighetsbaserat

- att följa och sprida information om nationell och internationell rättsutveckling av betydelse för mänskliga rättigheter
- att följa, främja och sprida forskning om mänskliga rättigheter, dialog med universitet och högskolor om inriktningen för högre utbildning och forskning om mänskliga rättigheter
- främja utvecklingen av en vägledning om hur mänskliga rättigheter kan beaktas i utredningsväsendet.

Delmål 5, Internationellt samarbete

Det femte delmålet innebär att institutet genom internationellt samarbete ska främja säkerställandet av mänskliga rättigheter. Institutet ska informera och föra dialog med granskningsorgan inom FN och Europarådet, liksom med aktörer inom EU. Institutet ska också föra dialog med andra nationella MR-institutioner, bland annat genom ett nära samarbete med de nordiska MR-institutionerna och det europeiska samarbetsorganet Europeiska nätverket för nationella institut för mänskliga rättigheter (European Network of National Human Rights Institutions, ENNHRI) med syfte att söka medlemskap och A-status vid den globala alliansen av nationella institutioner för mänskliga rättigheter (Global Alliance of National Human Rights Institutions, GANHRI).

Institutet kommer under 2023 att särskilt fokusera på:

- uppföljning av rekommendationer från olika granskningsorgan
- förbereda alternativrapport och dialog med FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (CESCR)
- förbereda alternativrapport och dialog med FN:s rasdiskrimineringskommitté (CERD)
- förbereda alternativrapport och dialog med FN:s funktionsnedsättningskommitté (CRPD)
- Europarådets granskning om rättigheter för urfolk och nationella minoriteter
- dialog med de nordiska MR-institutionerna
- att följa frågor om mänskliga rättigheter inom EU, inklusive EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA) och Europarådet
- deltagande i Europeiska nätverket för nationella institutioner för mänskliga rättigheter (ENNHRI) samt dess olika arbetsgrupper av relevans för institutets prioriteringar
- fortsatt föra dialog med den globala alliansen av nationella institutioner för mänskliga rättigheter (GANHRI).